

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Zakład Służby Kryminalnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 188

Marcin Bojanowski, Mirosław Śrubka

ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE I TYMCZASOWE ZAJĘCIE MIENIA RUCHOMEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

LEGIONOWO 2019

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
Zakład Służby Kryminalnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 188

Marcin Bojanowski, Mirosław Śrubka

ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE I TYMCZASOWE ZAJĘCIE MIENIA RUCHOMEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

LEGIONOWO 2019

ISBN 978-83-62455-82-9

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Nakład 86 egz.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA 5

- 1. KARA GRZYWNY, ŚRODKI KARNE O CHARAKTERZE MAJĄTKOWYM, PRZEPADEK I ŚRODKI KOMPENSACYJNE 7**
 - 1.1. Kara grzywny 7
 - 1.2. Przepadek 10
 - 1.3. Obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 k.k.) 16
 - 1.4. Nawiązka (art. 47 k.k.) 17
 - 1.5. Świadczenie pieniężne (art. 43a k.k.) 18
 - 1.6. Koszty postępowania 19

- 2. ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE I TYMCZASOWE ZAJĘCIE MIENIA RUCHOMEGO 21**
 - 2.1. Podstawa prawna, warunki i cele zabezpieczenia majątkowego 21
 - 2.2. Podstawa prawna, warunki i cele tymczasowego zajęcia mienia ruchomego 23
 - 2.3. Ograniczenia w zakresie zabezpieczenia i tymczasowego zajęcia mienia ruchomego 25

- BIBLIOGRAFIA 32**

WYKAZ SKRÓTÓW

- art.** – artykuł
- Dz. U.** – Dziennik Ustaw
- k.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz.1600, z późn. zm.)
- k.k.w.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, z późn. zm.)
- k.p.** – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2019 r. poz. 1040, z późn. zm.)
- k.p.c.** – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz.1460, z późn. zm.)
- k.p.k.** – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.)
- KZP** – księga zasad prawnych
- poz.** – pozycja
- reg. prok.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 1206)
- SN** – Sąd Najwyższy
- ust.** – ustęp
- wytyczne nr 3** – wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59)
- z późn. zm.** – z późniejszymi zmianami

PRZEDMOWA

Zabezpieczenie majątkowe jest instytucją prawa karnego procesowego, która daje możliwości skutecznego odebrania sprawcom dochodów uzyskanych z popełnionych przestępstw. Jest to jedno z najbardziej efektywnych narzędzi stosowanych w zwalczaniu przestępczości. Samo zabezpieczenie majątkowe z jednej strony pozbawia sprawców owoców przestępstwa, z drugiej zaś zajęte dobra materialne często mogą stanowić dodatkowy dochód dla budżetu państwa.

Pogłębianie wiedzy z tego zakresu powinno być jednym z priorytetowych zadań każdego policjanta w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego.

Pierwsza część niniejszego opracowania zawiera charakterystykę kary grzywny, przepadku i środków kompensacyjnych, a także kosztów sądowych. Jest to istotne, ponieważ zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie mienia ruchomego stosuje się w celu zagwarantowania pokrycia należności wynikających z ww. tytułów.

W dalszych częściach opracowania omówiono istotę zabezpieczenia majątkowego oraz tymczasowego zajęcia mienia ruchomego, sytuacje, w których działania te podlegają ograniczeniom, a także dokumentowanie tych czynności procesowych.

Niniejsza publikacja adresowana jest przede wszystkim do funkcjonariuszy Policji bezpośrednio zajmujących się wykrywaniem przestępstw, jak również stanowi uzupełnienie wiedzy dla policjantów szkolenia podstawowego – z zakresu kary grzywny i środków karnych.

1.

KARA GRZYWNY, ŚRODKI KARNE O CHARAKTERZE MAJĄTKOWYM, PRZEPADEK I ŚRODKI KOMPENSACYJNE

1.1. Kara grzywny

• Ogólna charakterystyka kary grzywny

Kara grzywny jest jedną z pięciu kar wymienionych w Kodeksie karnym. Umieszczenie przez ustawodawcę tej kary na pierwszym miejscu w katalogu kar (art. 32 pkt 1 k.k.) wskazuje, że jest to sankcja o relatywnie najłagodniejszym, najwzględniejszym charakterze dla sprawcy przestępstwa.

Art. 32. Karami są:

- 1) *grzywna;*
- 2) *ograniczenie wolności;*
- 3) *pozbawienie wolności;*
- 4) *25 lat pozbawienia wolności;*
- 5) *dożywotnie pozbawienie wolności.*

Ponadto należy zwrócić uwagę, iż w odróżnieniu od kary ograniczenia wolności (polegającej na nieodpłatnej kontrolowanej pracy lub potrąceniu z wynagrodzenia za pracę) oraz kar o charakterze wolnościowym (pozbawienie wolności, 25 lat pozbawienia wolności, dożywotnie pozbawienie wolności), kara grzywny ma przede wszystkim wymiar finansowy.

Realizacja (wykonanie) tej kary polega na dobrowolnej zapłacie przez skazanego zasądzonej sumy albo ściągnięciu zasądzonej kwoty w drodze postępowania egzekucyjnego, albo zamianie orzeczonej grzywny na karę pozbawienia wolności w ściśle określonych sytuacjach.

Na gruncie Kodeksu karnego występuje wiele przepisów odnoszących się do możliwości orzekania oraz wymiaru kary grzywny. Wśród nich należy wymienić art. 32, 33, 37a, 71, 86, 277b, 309. Ponadto kara grzywny występuje w pozakodeksowych przepisach karnych, tzw. ustawach szczególnych.

• Rodzaje grzywien

Zgodnie z przywołanym powyżej art. 32 pkt 1 k.k., a także art. 33 § 2 k.k. (który stanowi:

Sąd może wymierzyć grzywnę także obok kary pozbawienia wolności wymienionej w art. 32 pkt 3, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął.)

na gruncie polskiej ustawy karnej można wyróżnić:

- grzywnę samoistną,
- grzywnę kumulatywną (dodatkową).

Grzywna samoistna może występować w przypadkach, gdy przepis szczególny prawa karnego wyraźnie przewiduje orzeczenie takiej sankcji za dane przestępstwo, np. art. 190 k.k.:

§ 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2,

albo w wypadku określonym w art. 37a Kodeksu karnego: *Jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, można zamiast tej kary orzec grzywnę (...),*

na podstawie którego istnieje możliwość orzeczenia grzywny za każdy czyn, w którym górna granica zagrożenia karą nie przekracza 8 lat pozbawienia wolności; za taką interpretacją treści przywołanego przepisu przemawia również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r. II KK 361/15 zdanie pierwsze: *Artykuł 37a k.k. uprawnia sąd do orzeczenia samoistnej grzywny za każde przestępstwo zagrożone tylko karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat (...).*

Grzywna orzeczona na podstawie art. 37a k.k. – zamiast kary pozbawienia wolności – jest często określana w piśmiennictwie i komentarzach do prawa karnego jako **grzywna zastępcza**.

Drugim rodzajem grzywny jest **grzywna kumulatywna (dodatkowa)**, która jest orzekana fakultatywnie, łącznie z karą pozbawienia wolności, gdy sprawca czynu:

- osiągnął korzyść majątkową z popełnienia przestępstwa,
- działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej z popełnienia przestępstwa,
- przepis szczególny tak stanowi (art. 71 k.k.).

Przez **osiągnięcie korzyści majątkowej** rozumie się każde przysporzenie majątku albo uniknięcie strat lub obciążeń majątku sprawcy (uchwała pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1980 r., VII KZP 41/78, OSNKW 1980, nr 3, poz. 24). Ponadto zgodnie z treścią art. 115 § 4 k.k. *korzyścią majątkową jest korzyść uzyskana z przestępstwa dla siebie lub kogo innego.*

Należy zatem pamiętać, że uzyskanie korzyści majątkowej przez inną osobę niż sprawca będzie równoznaczne z uzyskaniem korzyści przez samego sprawcę, jeżeli był to efekt celowego działania sprawcy przestępstwa.

Działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przez sprawcę oznacza, iż działał on w celu przysporzenia majątku albo uniknięcia strat lub obciążeń majątku swojego lub jakiegokolwiek innej osoby (art. 115 § 4 k.k.), lecz w tym wypadku nie doszło do osiągnięcia takiej korzyści.

Nie jest przy tym ważne, jakiego przestępstwa dopuścił się sprawca, lecz motyw, pobudki i cel jego działania. W takim wypadku w grę mogą wchodzić także czyny, gdzie głównym przedmiotem ochrony nie jest mienie (np. zabójstwo potencjalnego spadkodawcy w celu zapobieżenia zmiany treści testamentu).

Grzywna kumulatywna może być orzekana także wobec sprawcy w przypadku braku dokonania czynu, przy wystąpieniu karalnych form stadialnych, tj. usiłowania (art. 13 § 1 i 2 k.k.) i przygotowania (art. 16 § 2 k.k.), a także w przypadku wystąpienia form zjawiskowych przestępstwa – wobec podżegaczy (art. 18 § 2 k.k.), pomocników (art. 18 § 3 k.k.) i prowokatorów (art. 24 k.k.) działających w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Kolejna sytuacja, z której wynika możliwość orzeczenia kary grzywny, została opisana w art. 71 k.k.:

§ 1. Zawieszając wykonanie kary, sąd może orzec grzywnę, jeżeli jej wymierzenie obok kary pozbawienia wolności na innej podstawie nie jest możliwe.

Z przytoczonego przepisu wynika, że orzeczenie grzywny dodatkowej może nastąpić zawsze, gdy istnieją przesłanki do zastosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, które zostały określone w art. 69 k.k.:

§ 1. Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.

§ 2. Zawieszając wykonanie kary, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim postawę sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

§ 4. Wobec sprawcy występkę o **charakterze chuligańskim** oraz sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary **jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach**,

oraz brak jest innych podstaw prawnych do orzeczenia sankcji grzywny. Należy pamiętać, że możliwość nałożenia grzywny dodatkowej na podstawie art. 71 k.k. ma charakter subsydiarny (posiłkowy) w stosunku do art. 32 i art. 33 k.k. Potwierdza to treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2000 r. – I KZP 12/2000 „Orzeczenie grzywny na podstawie art. 71 § 1 k.k. jest niedopuszczalne wówczas, gdy zaistniały podstawy do jej wymierzenia, określone w art. 33 § 2 k.k. albo w sankcji przepisu typizującego przestępstwo przewidziana jest kumulatywna kara grzywny”.

• Wymiar grzywny

Sąd wymierza grzywnę w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość (wartość) jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540.

Określając wartość jednej stawki dziennej, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna nie może być niższa od 10 złotych, ani też przekraczać 2000 złotych (art. 33 § 3 k.k.).

Z powyższego wynika, iż grzywna może być orzeczona w wysokości: od **minimum 100 złotych** (10 x 10 zł) do **maksimum 1 080 000 złotych** (540 x 2000 zł).

Kodeks karny przewiduje jednak wiele sytuacji pozwalających na odstępstwa od ww. reguły:

- skazując za występki o charakterze chuligańskim, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 57a § 1 k.k.) – tj. od min. 150 złotych;
- w razie skazania za przestępstwo określone w art. 296 § 3, art. 297 § 1 lub art. 299, grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności można wymierzyć w wysokości do 3000 stawek dziennych (art. 309 k.k.) – tj. 100–6 000 000 złotych;
- w razie skazania za przestępstwo określone w art. 270a § 1 lub 2, art. 271a § 1 lub 2 albo art. 277a § 1 k.k., grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności można wymierzyć w wysokości do 3000 stawek dziennych – tj. 100–6 000 000 złotych;
- sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy (art. 86 § 2 k.k.) – tj. 100–1 620 000 złotych;
- jeżeli chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywnien została orzeczona na podstawie przepisu przewidującego wyższą górną granicę ustawowego zagrożenia tą karą niż określona w art. 33 § 1, sąd wymierza karę łączną grzywny w granicach od najwyższej z kar tego rodzaju wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 4500 stawek dziennych grzywny lub najwyższej z kar grzywny, jeżeli przekracza ona 4500 stawek dziennych (art. 86 § 2b k.k.) – tj. 100–9 000 000 złotych;
- kara nadzwyczajnie obostrzona nie może przekroczyć 810 stawek dziennych grzywny (38 § 2 k.k.) – tj. 100 – 1 620 000 złotych.

W Kodeksie karnym można wskazać cztery przypadki nadzwyczajnego obostrzenia kary:

- recydywa,
- stałe źródło dochodu z przestępstwa,
- popełnienie przestępstwa w ramach działania w zorganizowanej grupie przestępczej,
- czyn o charakterze terrorystycznym.

Należy pamiętać, iż podstawa do wymierzenia kary grzywny może wynikać również z pozakodeksowych przepisów karnych – tzw. ustaw szczególnych. Niekiedy przepis ustawy szczególnej wskazuje tylko górną granicę wymiaru grzywny, nie określając jej minimalnej kwoty, np.:

„Art. 12 Kto:

(...)

3) eksponuje w punkcie detalicznym przedmioty imitujące opakowania wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych wbrew postanowieniom art. 8 ust. 3, podlega grzywnie do 200 000 złotych albo karze ograniczenia wolności albo obu tym karom łącznie (ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, Dz. U. z 2018 r. poz. 1446, z późn. zm.).

W takiej sytuacji należy stosować art. 11 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr. 88, poz. 554), zgodnie z którym *ilekroć ustawa szczególna nie określa dolnej granicy ustawowego zagrożenia grzywną określoną kwotowo, granicę tę ustala się na 100 złotych*.

Wymierzając karę grzywny – niezależnie od podstawy prawnej – sąd jest zobowiązany wziąć pod uwagę:

- 1) warunki rodzinne, czyli np. stan cywilny sprawcy oraz liczbę osób tworzących rodzinę, sytuację i warunki panujące w tej rodzinie, liczbę osób pozostających na utrzymaniu bądź na współutrzymaniu sprawcy, relacje sprawcy z członkami rodziny, stan zdrowotny jej członków, warunki życia, niezbędne potrzeby wydatkowe tej rodziny;
- 2) warunki osobiste sprawcy – termin występujący na gruncie k.k. w kontekście właściwości osobistych, powinien więc być interpretowany jednolicie; oznacza cechy związane z osobą sprawcy, takie jak: wiek, wykształcenie, kwalifikacje zawodowe, stan zdrowia, a także warunki socjalne, materialne¹;
- 3) stosunki majątkowe należy oceniać poprzez pryzmat przysługujących sprawcy praw majątkowych, posiadanych zasobów finansowych i innych aktywów (np. nieruchomości, papierów wartościowych);
- 4) możliwości zarobkowe oznaczają perspektywy uzyskiwania przez sprawcę przychodów z pracy, czyli „potencjalny zarobek”².

1.2. Przepadek

• Ogólna charakterystyka instytucji przepadku

*Jednym z założeń efektywnej polityki karnej wobec sprawców dopuszczających się przestępstw z chęci zysku jest uczynienie takiej działalności nieopłacalną. Sprawcy powinni zdawać sobie sprawę z tego, że istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że uzyskane przez nich mienie zostanie im odebrane*³.

Instytucja przepadku została uregulowana w rozdziale Va „Przepadek i środki kompensacyjne” Kodeksu karnego.

Co do zasady przepadek jest orzekany (obligatoryjnie) lub może być orzeczony (fakultatywnie) jako środek obok kary. Obowiązujący Kodeks karny dopuszcza także możliwości stosowania przepadku bez orzekania kary. Sąd może orzec o przepadku także, gdy:

- społeczna szkodliwość czynu jest znikoma,
- istnieją podstawy do warunkowego umorzenia postępowania,

¹ W. Wróbel, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. Zoll, wyd. Lex Wolters Kluwer 2007, t. 1, s. 697.

² J. Majewski, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. Zoll, wyd. Lex Wolters Kluwer 2007, t. 1, s. 520.

³ E. Guzik-Makaruk, *Przepadek przedmiotów i korzyści pochodzących z przestępstwa*, wyd. Lex Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 213.

- zostanie stwierdzone, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności,
 - zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego,
- a ponadto, jeżeli zebrane dowody wskazują, że w razie skazania zostałby orzeczony przepadek, sąd może go orzec także:
- w razie śmierci sprawcy,
 - w razie umorzenia postępowania z powodu niewykrycia sprawcy,
 - w przypadku zawieszenia postępowania w sprawie, w której nie można ująć oskarżonego,
 - gdy oskarżony nie może brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby.

Objęte przepadkiem przedmioty, korzyści majątkowe lub ich równowartości przechodzą na własność Skarbu Państwa. Wykonując orzeczenie przepadku, naczelnik urzędu skarbowego przejmuje w posiadanie składniki mienia wymienione w wyroku sądowym. Przejęte rzeczy ruchome, wierzytelności i inne prawa majątkowe naczelnik urzędu skarbowego spienięża według przepisów o egzekucji świadczeń pieniężnych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji albo cywilnym (jeżeli dotyczy to przedsiębiorstwa).

Przedmioty o wartości historycznej, naukowej lub artystycznej spienięża się, gdy wskazane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków państwowe muzeum, biblioteka lub archiwum nie wyrażą zgody na ich nieodpłatne nabycie.

W innych sytuacjach przepisy szczególne przewidują odrębny sposób postępowania z poszczególnymi kategoriami przedmiotów, które powinny być przekazane:

- 1) właściwemu miejscowo i kompetencyjnie organowi administracji rządowej – przerobione lub podrobione znaki urzędowe i narzędzia pomiarowe;
- 2) właściwemu miejscowo wojewódzkiemu sztabowi wojskowemu – sprzęt i ekwipunek wojskowy;
- 3) właściwym przewoźnikom kolejowym – przerobione lub podrobione dokumenty przewozowe;
- 4) właściwej miejscowo komendzie wojewódzkiej (Stołecznej) Policji – przedmioty, których posiadanie wymaga zezwolenia organów administracji rządowej, a które nie są sprzętem lub ekwipunkiem wojskowym;
- 5) właściwej miejscowo komendzie wojewódzkiej (Stołecznej) Policji – broń i amunicję w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1839, z późn. zm.);
- 6) właściwej miejscowo komendzie wojewódzkiej (Stołecznej) Policji – środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursorzy w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, z późn. zm.);
- 7) Komendzie Głównej Straży Granicznej – przerobione, podrobione lub utracone stemple kontrolerskie Straży Granicznej oraz dokumenty uprawniające do przekroczenia granicy państwowej, w tym dokumenty podróży państw obcych, a także przerobione, podrobione lub utracone dokumenty zezwalające na pobyt stały lub czasowy na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej;
- 8) Centrali Narodowego Banku Polskiego – przerobione lub podrobione krajowe i zagraniczne znaki pieniężne;
- 9) Centralnemu Laboratorium Kryminalistycznemu Policji albo szkołom wyższym prowadzącym badania naukowe z zakresu kryminalistyki – inne przedmioty niż wymienione w pkt 1–4, które mogą mieć znaczenie dla badań naukowych z zakresu kryminalistyki;
- 10) Komendzie Głównej Policji lub odpowiednim jednostkom organizacyjnym innych organów, którym przysługują uprawnienia Policji w zakresie prowadzenia postępowania przygotowawczego – inne przedmioty niż wymienione w pkt 1–4 oraz 9, które mogą mieć znaczenie podczas wykonywania ustawowych zadań związanych ze zwalczaniem przestępczości przez służby śledcze lub podczas szkolenia tych służb.

• Przepadek przedmiotów

Obowiązujące przepisy prawa posługują się niekiedy pojęciem „przedmiot”, lecz nie zawierają legalnej definicji tego terminu. Art. 45 Kodeksu cywilnego posługuje się pojęciem rzeczy, określając je jako wyłącznie przedmioty materialne. Z kolei Kodeks karny w art. 115 § 9 wyłączenie uzupełnia definicję rzeczy ruchomej oraz przedmiotów, którymi są także polski albo obcy pieniądź lub inny środek płatniczy, środek pieniężny zapisany na rachunku oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach, albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce. Należy także zwrócić uwagę na prawnokarną definicję dokumentu (art. 115 § 14 k.k.), który jest określony jako każdy **przedmiot** lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne. Ponadto przepis dotyczący przestępstwa kradzieży cudzej rzeczy ruchomej (art. 278 k.k.) ma odpowiednie zastosowanie do energii, programu komputerowego oraz karty uprawniającej do pobrania pieniędzy z automatu bankowego.

Mając na uwadze przywołane regulacje, można przyjąć, że pojęcie przedmiotu podlegającego przepadkowi jest szersze niż definicja rzeczy z Kodeksu cywilnego oraz rzeczy ruchomych z Kodeksu karnego.

O uznaniu rzeczy za przedmiot podlegający przepadkowi nie decyduje jego wartość ekonomiczna⁴.

Analizując treść art. 44–45 Kodeksu karnego, można wskazać trzy kategorie podlegające przepadkowi:

- przedmioty,
- przedsiębiorstwo,
- korzyści.

Pierwszą grupą przedmiotów podlegających przepadkowi są przedmioty pochodzące z przestępstwa. Pod pojęciem takim należy przede wszystkim rozumieć przedmioty uzyskane poprzez dokonanie określonego przestępstwa, np. przedmioty skradzione, przywłaszczone, jak również przedmioty wytworzone w wyniku danego czynu, np. sfałszowane dokumenty, podrobione pieniądze. Przepadek nie może być orzeczony wówczas, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi. W takiej sytuacji sąd może orzec przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa. Jeżeli przedmioty te były objęte współwłasnością, sąd może orzec przepadek ich równowartości.

Drugą grupą przedmiotów podlegających przepadkowi są przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

Jako przedmioty służące do popełnienia przestępstwa należy przede wszystkim wskazać narzędzia użyte do osiągnięcia przez sprawcę czynu zamierzonego skutku, np. łom, wytrych służący do otwierania drzwi. Bez znaczenia jest tu fakt, czy przedmioty te są w legalnym posiadaniu sprawcy.

Ciekawym wyjątkiem będzie przestępstwo określone w art. 178a k.k., gdzie pojazd mechaniczny nie może podlegać przepadkowi, jako przedmiot służący do popełnienia przestępstwa, gdyż zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2008 r. (I KZP 20/08).

Pojazd mechaniczny stanowi przedmiot czynności wykonawczej przestępstwa określonego w art. 178a § 1 k.k., a więc nie należy do kategorii przedmiotów, które służą lub są przeznaczone, w rozumieniu art. 44 § 2 k.k., do popełnienia tego przestępstwa.

Przedmiotami, które były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, będą także przedmioty jeszcze nieużyte przez sprawców do popełnienia czynu albo użyte, ale gdy przestępstwo nie zostało jeszcze dokonane. Jako przykład mogą tu posłużyć karalne formy stadialne, tj. usiłowanie (art. 13 k.k.), a także niekiedy karalne przygotowanie (art. 16 k.k.).

⁴ Postanowienie SA w Katowicach z 1.4.2009 r., II AKz 194/09, „Prokuratura i Prawo” 2009, Nr 11–12, poz. 27.

Jeżeli orzeczenie przepadku takich przedmiotów byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa. O niewspółmierności przepadku do wagi popełnionego czynu można mówić, gdy np. wartość narzędzia znacznie przewyższałaby uzyskaną lub potencjalną korzyść z przestępstwa (np. sprawca wywiózł z lasu skradzione drzewo o wartości 600 złotych samochodem ciężarowym o wartości 200 000 złotych).

Przepadku przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi. Może się zdarzyć bowiem sytuacja, gdy sprawca użył od osoby trzeciej legalnie posiadane narzędzie, za pomocą którego dokonał przestępstwa, a właściciel rzeczy w chwili jej użyczenia nie znał zamiarów sprawcy. Należy pamiętać ponadto, że jeżeli przedmioty służące lub przeznaczone do popełnienia przestępstwa nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie, a w razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

Trzecią grupą przedmiotów podlegających przepadkowi są przedmioty objęte zakazem wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu. Można tu wskazać nielegalnie posiadaną broń palną lub środki odurzające. Jeżeli przedmioty te nie stanowią własności sprawcy, ich przepadek może być orzeczony tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie; a w razie współwłasności orzeka się przepadek udziału należącego do sprawcy lub przepadek równowartości tego udziału.

Osobnym problemem jest orzekanie równowartości przepadku, jeżeli orzeczenie (i wykonanie) samego przepadku byłoby niemożliwe.

Zgodnie z § 4 art. 44 k.k., jeżeli orzeczenie przepadku nie jest możliwe, sąd może orzec przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

Przepadek równowartości przedmiotu ma charakter posiłkowy i może być orzeczony tylko wtedy, gdy nie jest możliwe orzeczenie przepadku przedmiotu. Obowiązujące przepisy nie określają przyczyn braku możliwości orzeczenia przepadku. Należy więc przyjąć, iż powód tej niemożliwości może być dowolny, np.: sprzedaż, zniszczenie, zagubienie, zużycie się czy ukrycie tych przedmiotów.

Ponadto ustawodawca nie stwierdził, że ma być to *równowartość wyrażona w pieniądzu*. Możliwe jest zatem orzeczenie przepadku innych przedmiotów, nawet takich, które nie mają nic wspólnego z popełnieniem przestępstwa i zostały nabyte zgodnie z prawem za legalnie uzyskane środki.

Ważne, aby wartość tych rzeczy odpowiadała wartości przedmiotów, co do których orzeczenie przepadku było niemożliwe.

• Przepadek przedsiębiorstwa

W świetle obowiązujących przepisów (art. 44a k.k.) przepadek przedsiębiorstwa może być orzeczony w dwóch wariantach:

- przepadek przedsiębiorstwa należącego do sprawcy (§ 1);
- przepadek przedsiębiorstwa należącego do innej osoby (§ 2).

Pojęcie przedsiębiorstwa zostało określone w art. 55¹ Kodeksu cywilnego. Ustawodawca podaje krótką, bardzo ogólną definicję opisową, w myśl której *przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej*, a następnie wymienia te składniki w formie katalogu otwartego. Obejmuje on w szczególności:

- 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
- 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości;
- 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych;
- 4) wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne;
- 5) koncesje, licencje i zezwolenia;
- 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej;
- 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
- 8) tajemnice przedsiębiorstwa.

W sytuacji skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, sąd może orzec przepadek przedsiębiorstwa **stanowiącego własność sprawcy** albo jego równowartości, jeżeli przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści.

W razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, sąd może orzec **przepadek niestanowiącego własności sprawcy przedsiębiorstwa osoby fizycznej**, albo jego równowartości, jeżeli przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści, a jego właściciel chciał, aby przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści albo, przewidując taką możliwość, na to się godził.

W obydwu opisanych powyżej sytuacjach, w przypadku współwłasności przedsiębiorstwa, przepadek jest orzekany z uwzględnieniem woli i świadomości każdego ze współwłaścicieli i w ich granicach. Przepadku nie orzeka się, jeżeli byłoby to niewspółmierne do wagi popełnionego przestępstwa, stopnia zawinienia oskarżonego lub motywacji i sposobu zachowania się właściciela przedsiębiorstwa, a także jeżeli szkoda wyrządzona przestępstwem lub wartość ukrytej korzyści nie jest znaczna wobec rozmiaru działalności przedsiębiorstwa. Pomocny w określeniu rozmiaru działalności przedsiębiorstwa jest art. 115 § 24 k.k., który przy ocenie rozmiaru tej działalności nakazuje przede wszystkim uwzględniać wartość przedsiębiorstwa – co oznacza, że powinna być wzięta pod uwagę wartość wszystkich składników przedsiębiorstwa, a w szczególności tych, które zostały wymienione w art. 55¹ k.c.

Ponadto sąd może odstąpić od orzeczenia przepadku także w innych, szczególnie uzasadnionych przypadkach, kiedy byłby on niewspółmierne dolegliwy dla właściciela przedsiębiorstwa.

● Przepadek korzyści

Obowiązujący Kodeks karny nie definiuje wprost pojęcia korzyści. Z przywołanego w niniejszej pracy orzeczenia – uchwały pełnego składu Izby Karnej SN z dnia 30 stycznia 1980 r. (VII KZP 41/78, OSNKW 1980, nr 3, poz. 24) wynika, iż korzyść z popełnienia przestępstwa może występować w trzech postaciach:

- zwiększenie poziomu aktywów (aktywa to całość dóbr oraz wierzytelności należących do danego podmiotu i mogących przynosić zysk),
- zmniejszenie lub redukcja pasywów (pasywa wymagalne to zbiór długów krótko- średnio- i długoterminowych zaciągniętych przez przedsiębiorstwo, co oznacza, że są to sumy, których spłacenia będą domagali się wierzyciele)⁵,
- uniknięcie strat lub wydatków (np. darmowe świadczenie, bezpłatne wykonanie usługi).

⁵ A. Lipowski, B. Nowosad, *Leksykon ekonomii i finansów*, wyd. Książnica 1994 r.

Uzupełnieniem pojęcia korzyści jest treść art. 45 § 1a k.k., który jako korzyść pochodzącą z przestępstwa nakazuje traktować także pożytki z rzeczy lub prawa stanowiące tę korzyść.

Prawo cywilne wyróżnia trzy rodzaje pożytków:

- naturalne – pożytkami naturalnymi rzeczy są jej plody i inne odłączone od niej części składowe, o ile według zasad prawidłowej gospodarki stanowią normalny dochód z rzeczy,
- cywilne – pożytkami cywilnymi rzeczy są dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego, np. sprawca wynajął skradzioną rzecz innej osobie,
- prawa – pożytkami prawa są dochody, które prawo to przynosi zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, np. sprawca zmusił pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i z uzyskanego prawa osiąga dochody⁶.

Należy pamiętać, iż zgodnie z treścią art. 115 § 4 k.k. korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego.

Szacując wartość korzyści pochodzącej z przestępstwa, należy mieć na uwadze, że **korzyść majątkowa podlegająca przepadkowi**, którą oskarżony osiągnął z popełnienia przypisanego mu przestępstwa, w rozumieniu art. 45 § 1 k.k., **to nie osiągnięty przez niego zarobek łączący się z pomniejszeniem przysporzenia majątku o koszty jego uzyskania, a ekwiwalent wyrażony pieniędzmi, odpowiadający kwocie, rzeczy lub prawu uzyskanych ze zbycia**, precyzyjnie określonego w przypisanym mu czyni⁷. Przywołany fragment sentencji wyroku dotyczy sytuacji, w której sprawca najpierw „zainwestował”, tj. nabył środki odurzające za kwotę np. 10 000 złotych, a następnie odsprzedał te środki za 30 000 złotych. Zgodnie z zaprezentowanym przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu poglądem, jako kwotę korzyści podlegającej przepadkowi należy przyjąć 30 000 złotych, a nie czysty zysk sprawcy wynoszący 20 000 złotych.

Orzeczenie przepadku korzyści jest obligatoryjne, gdy sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa albo przedmiotów objętych zakazem wytwarzania, posiadania, obrotu, przesyłania, przenoszenia lub przewozu. Przepadek korzyści ma więc charakter subsydiarny w stosunku do przepadku przedmiotów, gdyż art. 45 k.k. dopuszcza stosowanie tego środka wyłącznie w sytuacjach jakiegokolwiek niemożliwości zastosowania przepadku przedmiotów.

Instytucja przepadku korzyści może dotyczyć zarówno korzyści bezpośredniej (bezpośrednio pochodzącej z przestępstwa), jak i korzyści pośredniej z przestępstwa, czyli takiej, którą sprawca w świetle prawa karnego uzyskał legalnie, np. inwestując skradzione środki pieniężne na giełdzie lub nabywając za nie inne dobra. Przepadek nie jest orzekany (w całości lub w części), jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

Omawiając instytucję przepadku korzyści, należy wspomnieć o dwóch domniemaniach prawnych uregulowanych w § 2 i 3 art. 45 k.k. Stanowią one ważny element w procesie odbierania sprawcom owoców przestępstwa.

Konstrukcja § 2 art. 45 k.k. umożliwia zastosowanie przepadku korzyści w przypadku skazania za przestępstwo:

- z którego sprawca chociażby pośrednio uzyskał korzyść majątkową znacznej wartości (tj. powyżej 200 000 złotych) albo
- z którego została lub mogła zostać osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica jest nie niższa niż 5 lat, lub
- popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa.

W takich sytuacjach za korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa uważa się mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w okresie 5 lat przed popełnieniem przestępstwa do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, chyba że sprawca lub inna zaintereso-

⁶ Art. 53 i 54 k.c.

⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 maja 2014 r. II AKa 145/14.

sowana osoba przedstawi dowód przeciwny. Wspomniany powyżej pięcioletni termin rozpoczyna się w momencie popełnienia przestępstwa, który powinien być dokładnie określony w konkluzji postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

Domniemanie to nie dotyczy winy sprawcy, która musi być oskarżonemu udowodniona z zachowaniem wszystkich zasad procesowych, w tym zasady domniemania niewinności (art. 5 k.p.k. oraz art. 42 ust. 3 Konstytucji). Oskarżony, a także podejrzany mogą obalić to domniemanie, przedstawiając na każdym z etapów postępowania wiarygodny dowód uzyskania zgodnie z prawem mienia (rzeczy lub praw majątkowych) zagrożonego przypadkiem. Dowód taki może przedstawić również inna zainteresowana osoba, która ma tytuł prawny do zagrożonych przypadkiem rzeczy lub praw majątkowych.

Znacznie dalej idące jest rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 45 § 3 k.k. Na podstawie tego przepisu możliwe jest uznanie mienia będącego w posiadaniu innej osoby za korzyść pochodzącą z przestępstwa, jeżeli sprawca został skazany:

- za przestępstwo, z którego sprawca pośrednio uzyskał korzyść majątkową znacznej wartości (tj. powyżej 200 000 złotych) albo
- za przestępstwo, z którego została lub mogła zostać osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica jest nie niższa niż 5 lat, lub
- za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa,

a mienie uzyskane w takich okolicznościach zostało przeniesione na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie (np. oddanie w posiadanie – art. 336 k.c.) lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym (np. sprzedaż, darowizna).

W takiej sytuacji organ może posłużyć się domniemaniem, że rzeczy będące w **samoistnym posiadaniu** tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że na podstawie okoliczności towarzyszących ich nabyciu (tj. w momencie nabycia) nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego. Użyty w art. 45 § 3 k.k. zwrot „rzeczy będące w samoistnym posiadaniu” wskazuje, iż organ orzekający o przypadku (albo wcześniej stosujący tymczasowe zajęcie mienia ruchomego) nie ma obowiązku badania statusu prawnego rzeczy ruchomej znajdującej się we władaniu osoby trzeciej.

1.3. Obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 k.k.)

Sąd, wydając wyrok skazujący, może orzec, a gdy zostanie złożony wniosek, orzeka obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. W przypadku tym nie mają zastosowania przepisy prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty. Wniosek może być złożony przez pokrzywdzonego, a także inne osoby uprawnione⁸. Osobą uprawnioną do złożenia wniosku jest ustanowiony pełnomocnik pokrzywdzonego⁹, zaś gdy pokrzywdzony nie jest osobą fizyczną – organ uprawniony do działania w jego imieniu, gdy pokrzywdzony jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo – jego przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczę pozostaje, a w przypadku osoby nieporadnej – osoba, pod której pieczę pokrzywdzony pozostaje¹⁰. Może go złożyć także zakład ubezpieczeń, ale tylko w takim zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez przestępstwo lub jest zobowiązany do jej

⁸ Art. 46 § 1 k.k.

⁹ Art. 87 § 1, 88, 89 k.p.k.

¹⁰ Art. 51 § 1–3 k.p.k.

pokrycia¹¹. W razie śmierci pokrzywdzonego prawo to przysługuje osobom najbliższym lub osobom pozostającym na jego utrzymaniu¹². Wniosek może złożyć również prokurator. Wniosek ten może być złożony aż do zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej¹³. Jeżeli orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast tego nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego w wysokości do 200 000 złotych. W przypadku śmierci pokrzywdzonego w następstwie popełnionego przez skazanego przestępstwa sąd może orzec nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. Gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki są orzekane na rzecz każdej z nich¹⁴. Orzeczenie odszkodowania lub zadośćuczynienia, albo zamiast nich nawiązki, nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego¹⁵. Obowiązek określony w art. 46 k.k. jako środek kompensacyjny orzekany jest nie tylko obok kary, ale także w razie odstąpienia od jej wymierzenia na podstawie art. 59, art. 60 § 7 i art. 61 § 2 k.k. oraz samoistnie zgodnie z treścią art. 502 § 3 k.p.k. Jego orzekanie obok kary nie jest uzależnione od jej rodzaju. Pozostaje środkiem kompensacyjnym także wówczas, gdy jest orzeczony obok kary, której wykonanie zgodnie z treścią art. 69 § 1 k.k. zostało warunkowo zawieszono¹⁶. Sąd, skazując za występki o charakterze chuligańskim, orzeka obowiązek naprawienia szkody, obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, chyba że orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego¹⁷.

Sąd, umarzając warunkowo postępowanie karne, nakłada na sprawcę obowiązek naprawienia szkody w całości albo w jej części, a w miarę możliwości również obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Zamiast tych obowiązków może w tej sytuacji orzec nawiązkę¹⁸.

Orzeczenie omawianego środka jest możliwe w przypadku skazania za jakiegokolwiek przestępstwo, w wyniku którego pokrzywdzony poniósł szkodę lub które wyrządziło mu krzywdę. Pojęcie szkody należy zdefiniować jako uszczerbek majątkowy (materialny), zaś krzywdę jako uszczerbek niemajątkowy (niematerialny). W związku z tym „odszkodowanie” obejmuje naprawienie szkody jako uszczerbku majątkowego, zaś „zadośćuczynienie” to naprawienie uszczerbku niemajątkowego.

1.4. Nawiązka (art. 47 k.k.)

Sąd, skazując sprawcę za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu albo za inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, może orzec nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej¹⁹. Natomiast w przypadku skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej²⁰. Nawiązka orzekana jest w wysokości do 100 000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej²¹. Sąd, nie orzekając przepadek przedsiębiorstwa w przypadkach określonych w art. 44a § 4–6 k.k., może zamiast tego orzec nawiązkę w wysokości do 1 000 000 złotych na rzecz pokrzywdzonego lub Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej²².

¹¹ Art. 49 § 3 k.p.k.

¹² Art. 51 § 1 k.p.k.

¹³ Art. 49a k.p.k.

¹⁴ Art. 46 § 2 k.k.

¹⁵ Art. 46 § 3 k.k.

¹⁶ R. Stefański, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 22, sip.legalis, 2018.

¹⁷ Art. 57a k.k.

¹⁸ Art. 67 § 3 k.k.

¹⁹ Art. 47 § 1 k.k.

²⁰ Art. 47 § 2 k.k.

²¹ Art. 48 k.k.

²² Art. 47 § 2a k.k.

Szczególną sytuacją, w której sąd orzeka nawiązkę, jest skazanie za przestępstwo – określone w art. 173, art. 174, art. 177 lub w art. 355 k.k. – sprawcy, który był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia. W tej sytuacji sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, a w przypadku jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. Gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki orzekane są na rzecz każdej z nich. Jeśli ustalenie takiej osoby jest niemożliwe, sąd orzeka nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. W tej sytuacji nawiązka orzekana jest w wysokości co najmniej 10 000 złotych²³. Sąd może jednak orzec nawiązkę w niższej wysokości, gdy wymierzona nawiązka spowodowałaby dla sprawcy uszczerbek dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny lub gdy pokrzywdzony pojednał się ze sprawcą²⁴. Nawiązka w tej sytuacji nie jest orzekana, jeżeli sąd orzekł obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości wyższej niż 10 000 złotych²⁵. Jeżeli orzeczenie przepadku przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego czynu, sąd zamiast przepadku może orzec nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa²⁶.

Nawiązka w wysokości do 200 000 złotych na rzecz pokrzywdzonego może zostać orzeczona, gdy orzeczenie obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia jest znacznie utrudnione. W przypadku śmierci pokrzywdzonego w następstwie popełnionego przez skazanego przestępstwa sąd może orzec nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. Gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki są orzekane na rzecz każdej z nich²⁷. Sąd, skazując za występki o charakterze chuligańskim, orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego albo orzeka obowiązek naprawienia szkody lub obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Natomiast w sytuacji, gdy pokrzywdzony przestępstwem o charakterze chuligańskim nie został ustalony, sąd może orzec nawiązkę na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej²⁸. Umarzając warunkowo postępowanie karne, sąd może orzec nawiązkę zamiast nałożenia na sprawcę obowiązku naprawienia szkody lub obowiązku zadośćuczynienia za doznaną krzywdę²⁹.

Podstawą do orzeczenia nawiązki mogą być także niektóre artykuły z części szczególnej Kodeksu karnego, jak np. art. 212 § 3 przewidujący możliwość orzeczenia nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego lub art. 290 § 2, który określa obowiązek orzeczenia na rzecz pokrzywdzonego nawiązki w wysokości podwójnej wartości drzewa za kradzież drzewa wyrąbanego lub powalonego.

1.5. Świadczenie pieniężne (art. 43a k.k.)

Odstępując od wymierzenia kary oraz w wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może orzec świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Wysokość świadczenia pieniężnego nie może przekroczyć kwoty 60 000 złotych³⁰. Świadczenie pieniężne może zostać orzeczone w każdym przypadku odstąpienia od wymierzenia kary, gdy przepis ustawy pozwala na takie odstąpienie: art. 14 § 2, art. 22 § 2, art. 25 § 2, art. 26 § 3, art. 59, art. 60 § 7, art. 61, art. 146,

²³ Art. 47 § 3 k.k.

²⁴ Art. 47 § 4 k.k.

²⁵ Art. 47 § 5 k.k.

²⁶ Art. 44 § 3 k.k.

²⁷ Art. 46 § 2 k.k.

²⁸ Art. 57a § 2 k.k.

²⁹ Art. 67 § 3 k.k.

³⁰ Art. 43a § 1 k.k.

art. 147, art. 150 § 2, art. 216 § 3, art. 217 § 2, art. 222 § 2, art. 233 § 5, art. 237, art. 239 § 3, art. 295, art. 307 § 1, art. 320, art. 344 § 2 k.k. Świadczenie pieniężne sąd może również orzec w przypadku warunkowego umorzenia postępowania³¹ oraz warunkowego zawieszenia wykonania kary³². Natomiast w przypadku skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 1, art. 179 lub art. 180 k.k. sąd orzeka świadczenie pieniężne w wysokości co najmniej 5000 złotych, a w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 4 k.k. co najmniej 10 000 złotych, do kwoty 60 000 złotych³³.

1.6. Koszty postępowania

Obok kary grzywny, świadczenia pieniężnego, środków kompensacyjnych i przepadku – zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie mienia ruchomego może być stosowane w celu zabezpieczenia kosztów procesu karnego.

Zagadnienia dotyczące kosztów postępowania zostały uregulowane w kilku aktach prawnych, wśród których wskazać należy:

- ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.),
- ustawę z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1158),
- ustawę z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1326),
- ustawę z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie opłat za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego (Dz. U. poz. 861),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (Dz. U. Nr 15, poz. 131).

Zgodnie z art. 616 § 2 k.p.k. na koszty (sądowe) składają się **opłaty** oraz **wydatki** poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania. Znajomość tych zagadnień jest istotna, ponieważ każdy policjant prowadzący postępowanie przygotowawcze jest zobowiązany do sporządzenia zestawienia kosztów i wydatków postępowania. Na poczet zapłaty kosztów i wydatków postępowania może być zastosowane zabezpieczenie majątkowe – nawet do momentu prawomocnego zakończenia postępowania sądowego.

Wydatkami Skarbu Państwa są w szczególności (katalog otwarty) wypłaty dokonane z tytułu:

- doręczenia wezwań i innych pism,
- przejazdów sędziów, prokuratorów i innych osób z powodu czynności postępowania,
- sprowadzenia i przewozu oskarżonego, świadków i biegłych,
- oględzin, badań przedsięwziętych w toku postępowania oraz przesyłek i przechowania zajętych przedmiotów, jak również ich sprzedaży,
- ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji,
- wykonania orzeczenia, w tym również o zabezpieczeniu grożących kar majątkowych, jeżeli kary te zostały orzeczone, z wyłączeniem kosztów utrzymania w zakładzie karnym i kosztów pobytu w zakładach leczniczych na obserwacji psychiatrycznej,
- należności świadków i tłumaczy,
- kosztów postępowania mediacyjnego,
- należności biegłych lub instytucji wyznaczonych do wydania opinii lub wystawienia zaświadczenia, w tym koszty wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego,

³¹ Art. 67 § 3 k.k.

³² Art. 72 § 2 k.k.

³³ Art. 43a § 2 k.k.

- kosztów obserwacji psychiatrycznej oskarżonego, z wyłączeniem należności biegłych psychiatrów,
- opłat przewidzianych za udzielenie informacji z rejestru skazanych,
- nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów lub radców prawnych,
- ryczałtu kuratora sądowego za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, realizacji umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, i postępowań prowadzonych na podstawie działu XIII, także jeżeli nie zostało wydane postanowienie o wszczęciu postępowania.

Zasady obliczania wydatków szczegółowo precyzuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 663).

Kwestia opłat została odpowiednio uregulowana w ustawie z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223, z późn. zm.).

2.

ZABEZPIECZENIE MAJĄTKOWE I TYMCZASOWE ZAJĘCIE MIENIA RUCHOMEGO

2.1. Podstawa prawna, warunki i cele zabezpieczenia majątkowego

W przypadku przedstawienia podejrzanemu zarzutu popełnienia przestępstwa, za które lub w związku z którym może zostać orzeczona grzywna, świadczenie pieniężne, przepadek, środek kompensacyjny, zwrot pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa, albo jej równowartości – może z urzędu nastąpić zabezpieczenie wykonania tego orzeczenia na jego mieniu lub na mieniu, o którym mowa w art. 45 § 2 k.k. Niezbędnym warunkiem zastosowania zabezpieczenia majątkowego jest istnienie uzasadnionej obawy, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione³⁴.

W przypadku osiągnięcia przez sprawcę korzyści znacznej wartości, zabezpieczenie wykonania orzeczenia przepadku lub zwrotu pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej albo jej równowartości może dotyczyć również przedsiębiorstwa stanowiącego własność sprawcy, jeżeli służyło ono do popełnienia przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści. Zabezpieczenie przepadku lub zwrotu korzyści lub jej równowartości może objąć także mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnionego przestępstwa, a które zostało przeniesione faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym na osoby fizyczne, prawne lub jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. Takie zabezpieczenie jest możliwe w przypadku skazania za przestępstwo, z którego została osiągnięta chociażby pośrednio korzyść majątkowa i jest ono zagrożone karą, której górna granica jest nie niższa niż 5 lat pozbawienia wolności lub osiągnięto korzyść znacznej wartości lub zostało popełnione w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym.

Zabezpieczenie na wyżej wymienione cele może nastąpić także na mieniu, które podlegałoby przepadkowi, ale sąd orzekł, iż społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania lub stwierdzenia, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności albo jeżeli zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego. Dotyczy to też sytuacji, gdy sąd może orzec przepadek w razie śmierci sprawcy, umorzenia postępowania z powodu jego niewykrycia, a także w przypadku zawieszenia postępowania w sprawie, w której nie można ująć podejrzanego albo oskarżony nie może brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby. Zabezpieczenia wykonania orzeczonego przepadku lub zwrotu korzyści albo jej równowartości można dokonać również na podstawie art. 33 § 3, art. 43 § 1 lub 2 lub art. 43a Kodeksu karnego skarbowego³⁵.

³⁴ Art. 291 § 1 k.p.k.

³⁵ Art. 291 § 2 k.p.k.

Zabezpieczenie wykonania orzeczenia zwrotu korzyści majątkowej albo jej równowartości lub przepadku świadczenia albo jego równowartości może z urzędu nastąpić na mieniu osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, jeżeli w związku z popełnieniem czynu zabronionego uzyskała ona korzyść majątkową lub świadczenie określone w art. 405–407, art. 410 i art. 412 Kodeksu cywilnego od Skarbu Państwa, jednostki samorządowej, państwowej lub samorządowej jednostki organizacyjnej, podmiotu, dla którego organ samorządu jest organem założycielskim, lub spółki prawa handlowego z większościowym udziałem Skarbu Państwa lub jednostki samorządowej³⁶. Na mieniu należącym do podejrzanego może nastąpić z urzędu zabezpieczenie, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że wykonanie orzeczenia o kosztach sądowych będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione³⁷. Zgodnie z treścią art. 71 § 3 k.p.k., jeżeli używane jest w znaczeniu ogólnym określenie „oskarżony”, odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego. Zabezpieczenie majątkowe należy niezwłocznie uchylić w całości lub w części, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane³⁸.

Zabezpieczenie majątkowe następuje w sposób wskazany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (art. 747 k.p.c.), chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Zabezpieczenie grożącego przepadku następuje przez zajęcie ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych, a także przez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości. Zakaz ten podlega ujawnieniu w księdze wieczystej, a w wypadku jej braku, w zbiorze złożonych dokumentów. W miarę potrzeby może być ustanowiony zarząd nieruchomości należących do podejrzanego³⁹.

Zabezpieczone przedmioty, które mogą ulec szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałyby znaczne obniżenie ich wartości, mogą zostać sprzedane według trybu określonego dla właściwych organów postępowania wykonawczego. Postanowienie dotyczące sprzedaży w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd lub referendarz sądowy. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego. O czasie i warunkach sprzedaży w miarę możliwości zawiadamia się podejrzanego oraz inne zainteresowane osoby⁴⁰.

Zabezpieczenie majątkowe może nastąpić również przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa i wyznaczenie jego zarządcy. W postanowieniu określa się przedsiębiorstwo lub jego zorganizowaną część, która podlega zabezpieczeniu, oraz wskazuje się zarządcę spośród osób posiadających licencję doradcy restrukturyzacyjnego. W postępowaniu przygotowawczym postanowienie o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu wydaje prokurator, który najpóźniej w ciągu 7 dni występuje do sądu o jego zatwierdzenie. W przedmiocie zatwierdzenia sąd rozstrzyga w ciągu 7 dni od dnia przekazania mu postanowienia. Wniosek w przedmiocie zatwierdzenia postanowienia o zabezpieczeniu orzeka w postępowaniu przygotowawczym sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, a po wniesieniu aktu oskarżenia orzeka sąd, przed którym sprawa się toczy. Zabezpieczenie upada z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu o odmowie zatwierdzenia postanowienia wydanego przez prokuratora. Po wniesieniu aktu oskarżenia postanowienie o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu wydaje sąd, przed którym sprawa się toczy. Na postanowienie sądu w przedmiocie zatwierdzenia postanowienia o zabezpieczeniu lub w przedmiocie zabezpieczenia stronom, pokrzywdzonemu oraz właścicielowi lub osobie kierującej przedsiębiorstwem w jego imieniu, przysługuje zażalenie. Wyznaczony zarządca zapewnia ciągłość funkcjonowania zabezpieczonego przedsiębiorstwa oraz przekazuje

³⁶ Art. 291 § 2a k.p.k.

³⁷ Art. 291 § 3 k.p.k.

³⁸ Art. 291 § 4 k.p.k.

³⁹ Art. 292 k.p.k.

⁴⁰ Art. 292 § 3 k.p.k. i art. 232 k.p.k.

sądowi lub prokuratorowi posiadane informacje mające znaczenie dla toczącego się postępowania, w szczególności o sposobie i okolicznościach, w jakich wykorzystano to przedsiębiorstwo do popełnienia przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści, oraz o rzeczach i dokumentach mogących stanowić dowód w sprawie. Zarządca sporządza i przekazuje prokuratorowi lub sądowi spis składników majątku i praw majątkowych przedsiębiorstwa. Właściciel lub inna osoba kierująca przedsiębiorstwem w jego imieniu może wносить do prokuratora lub sądu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu, o wyłączenie określonych składników majątku lub praw majątkowych z zabezpieczenia. Na postanowienie w przedmiocie wyłączenia określonych składników majątku lub praw majątkowych z zabezpieczenia stronom, pokrzywdzonemu oraz właścicielowi lub innej osobie kierującej przedsiębiorstwem w jego imieniu przysługuje zażalenie⁴¹.

Zabezpieczenie może nastąpić również w stosunku do przedsiębiorstwa należącego do podmiotu zbiorowego w rozumieniu ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2018 r. poz. 703 i 1277), jeśli zebrane dowody wskazują na wysokie prawdopodobieństwo, że podmiot ten może podlegać odpowiedzialności na podstawie tej ustawy⁴².

Postanowienie o zastosowaniu zabezpieczenia majątkowego wydaje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator. W postanowieniu określa się kwotowo zakres i sposób dokonanego zabezpieczenia, uwzględniając rozmiar możliwych do orzeczenia w okolicznościach konkretnej sprawy grzywny, środków karnych, przepadku lub środków kompensacyjnych. Rozmiar zabezpieczenia powinien odpowiadać wyłącznie potrzebom tego, co ma zabezpieczać. Wyjątek od obowiązku kwotowego określenia zabezpieczenia dotyczy zabezpieczenia na zajęтым przedmiocie podlegającym przepadkowi, jako pochodzącym bezpośrednio z przestępstwa lub służącym albo przeznaczonym do jego popełnienia. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym z chwilą wydania stanowi tytuł wykonawczy do czynności egzekucyjnych. Jeżeli zabezpieczenie nastąpiło na rzeczach, które uprzednio podejrzany wydał organowi procesowemu lub które zatrzymano w wyniku przeszukania lub zatrzymania rzeczy, nie podejmuje się czynności egzekucyjnych dla wykonania postanowienia o zabezpieczeniu. Osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, o której mowa w art. 45 § 3 k.k., może wystąpić z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa o ustalenie, że mienie lub jego część nie podlega przepadkowi. W tej sytuacji, do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu⁴³.

Zabezpieczenie majątkowe upada, gdy nie zostaną prawomocnie orzeczone: grzywna, przepadek, nawiązka, świadczenie pieniężne lub nie zostanie nałożony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a powództwo o te roszczenia nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia. W razie wytoczenia powództwa w terminie, zabezpieczenie pozostaje w mocy, chyba że w postępowaniu cywilnym sąd orzeknie inaczej⁴⁴.

2.2. Podstawa prawna, warunki i cele tymczasowego zajęcia mienia ruchomego

Podstawę prawną tymczasowego zajęcia mienia ruchomego stanowi art. 295 k.p.k. W przypadku popełnienia przestępstwa, za które lub w związku z którym można orzec grzywnę, świadczenie pieniężne, przepadek, środek kompensacyjny, zwrot pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu pod-

⁴¹ Art. 292a k.p.k.

⁴² Art. 292b k.p.k.

⁴³ Art. 293 k.p.k.

⁴⁴ Art. 294 k.p.k.

miotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa, albo jej równowartości, Policja może dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego osoby podejrzanej, jeżeli zachodzi obawa usunięcia tego mienia⁴⁵.

Tymczasowe zajęcie mienia może przeprowadzić z własnej inicjatywy lub na polecenie prokuratora sprawującego nadzór nad prowadzonym postępowaniem przygotowawczym Policja, a także inny uprawniony organ, któremu przysługują uprawnienia Policji. Przesłanką konieczną do stosowania tymczasowego zajęcia mienia ruchomego jest obawa jego usunięcia. Powstaje ona w razie uzyskania przez Policję informacji, że osoba podejrzana (podejrzany) podejmuje działania mające na celu zbycie mienia, ukrycie, oddanie na przechowanie, przekazanie innej osobie. Obawa uzasadniająca możliwość usunięcia mienia może wynikać z analizy akt sprawy lub ze sposobu działania osoby podejrzanej albo z porównania jej majątku z grożącym rozstrzygnięciem o charakterze majątkowym⁴⁶. Przesłanka ta powinna być udokumentowana i wskazywać podejmowane zabiegi, których celem jest usunięcie lub ukrycie mienia. Tymczasowe zajęcie mienia może być stosowane w postępowaniu przygotowawczym, nawet jeszcze zanim dojdzie do przedstawienia zarzutów określonej osobie, bowiem zgodnie z treścią art. 295 § 1 k.p.k. może ono nastąpić na mieniu osoby podejrzanej, a więc wobec której zebrane w sprawie dowody dostatecznie uzasadniają podejrzenie, że dopuściła się ona określonego przestępstwa, ale nie przedstawiono jej jeszcze zarzutów. W związku z powyższym tymczasowe zajęcie następować powinno w ścisłym powiązaniu z czynnościami mającymi na celu przedstawienie zarzutów. Najczęściej tymczasowe zajęcie będzie miało miejsce w ramach postępowania w niezbędnym zakresie. Oczywiście tymczasowe zajęcie mienia jest stosowane również wobec podejrzanego. Policja może dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego podczas czynności zatrzymania rzeczy lub przeszukania. Przepisy art. 217–235 k.p.k. stosuje się odpowiednio⁴⁷. Tymczasowe zajęcie nie może dotyczyć przedmiotów niepodlegających egzekucji⁴⁸.

Tymczasowe zajęcie mienia ruchomego upada, jeżeli w ciągu 7 dni od daty jego dokonania nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym. Jeżeli postanowienie o zabezpieczeniu zostanie wydane w wymaganym terminie, tymczasowe zajęcie przekształca się w zabezpieczenie majątkowe, a dokonane w jego ramach czynności zachowują skuteczność⁴⁹.

Jeżeli prokurator odstąpił od wydania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, o upadku tymczasowego zajęcia należy zawiadomić podejrzanego i osobę, której oddano zajęte ruchomości na przechowanie⁵⁰.

Jeżeli prokurator nie powiadomił o upadku tymczasowego zajęcia, policjant niezwłocznie zawiadamia pisemnie o upadku osobę podejrzaną (podejrzanego) oraz osobę, której oddano pod dozór zajęte mienie, oraz zwraca za pokwitowaniem mienie tymczasowo zajęte, osobie, u której zostało zajęte⁵¹.

● Dokumentowanie tymczasowego zajęcia mienia ruchomego

Policjant z tymczasowego zajęcia mienia ruchomego sporządza protokół w czterech jednobrzmiących egzemplarzach. Pierwszy egzemplarz protokołu włącza się do akt głównych postępowania przygotowawczego, drugi, stanowiący jednocześnie pokwitowanie zajętych rzeczy, pozostawia się u osoby, u któ-

⁴⁵ Art. 295 § 1 k.p.k.

⁴⁶ § 94 ust. 1–2 wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59), dalej: wytyczne nr 3.

⁴⁷ Art. 295 § 2 k.p.k.

⁴⁸ Art. 295 § 3 k.p.k.

⁴⁹ Art. 295 § 4 k.p.k.

⁵⁰ § 207 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 1206).

⁵¹ § 94 ust. 5 wytycznych nr 3.

rej dokonano tymczasowego zajęcia, trzeci niezwłocznie przesyła się prokuratorowi wraz z wnioskiem o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym i informacją o miejscu, w którym zajęte mienie się znajduje, zaś czwarty włącza się do akt kontrolnych⁵².

W przypadku, gdy pozostawiono tymczasowo zajęte mienie ruchome u osoby podejrzanej lub podejrzanego, członka jego rodziny lub osoby godnej zaufania, policjant sporządza w jednym egzemplarzu protokół oddania rzeczy na przechowanie i w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie. Jeden egzemplarz wykazu, jako pokwitowanie, pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy⁵³.

2.3. Ograniczenia w zakresie zabezpieczenia i tymczasowego zajęcia mienia ruchomego

• Ograniczenia w egzekucji sądowej

Do wykonania postanowień o zabezpieczeniu grzywny, świadczenia pieniężnego, środka kompensacyjnego oraz kosztów sądowych stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, z późn. zm.), chyba że przepisy stanowią inaczej. Natomiast do wykonania postanowień o zabezpieczeniu przepadku mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1438, z późn. zm.), chyba że przepisy stanowią inaczej⁵⁴.

Zgodnie z przepisami zawartymi w Kodeksie postępowania cywilnego egzekucji nie podlegają:

- urządzenia domowe niezbędne dla dłużnika i jego domowników, a w szczególności lodówka, pralka, odkurzacz, piekarnik lub kuchenka mikrofalowa, płyta grzewcza służąca podgrzewaniu i przygotowywaniu posiłków, łóżka, stół i krzesła w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników oraz po jednym źródle oświetlenia na izbę, chyba że są to przedmioty, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju;
- pościel, bielizna i odzież codzienna, w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;
- zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków rodziny na okres jednego miesiąca;
- jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
- narzędzia i inne przedmioty, które są niezbędne do pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia, z wyłączeniem jednak pojazdów mechanicznych;
- u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę – pieniądze w kwocie, która odpowiada niepodlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nieotrzymującego stałej płacy – pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie;
- przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową;
- produkty lecznicze niezbędne do funkcjonowania podmiotu leczniczego przez okres trzech miesięcy oraz niezbędne do jego funkcjonowania wyroby medyczne;
- przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność dłużnika lub członków jego rodziny⁵⁵;

⁵² § 94 ust. 3 wytycznych nr 3.

⁵³ § 94 ust. 4 wytycznych nr 3.

⁵⁴ Art. 27a k.k.w.

⁵⁵ Art. 829 k.p.c.

- sumy i świadczenia w naturze wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych;
- 50% kwot diet przysługujących z tytułu podróży służbowych – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów;
- sumy przyznane przez Skarb Państwa na specjalne cele (w szczególności stypendia, wsparcia), chyba że wierzytelność egzekwowana powstała w związku z realizacją tych celów albo z tytułu obowiązku alimentacyjnego;
- środki pochodzące z programów finansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegające zwrotowi środki, w tym z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA)⁵⁶;
- prawa niezbywalne, chyba że możliwość ich zbycia wyłączono umową, a przedmiot nadaje się do egzekucji albo wykonanie prawa może być powierzone komu innemu;
- świadczenia z ubezpieczeń osobowych oraz odszkodowania z ubezpieczeń majątkowych, w trzech czwartych częściach tych świadczeń i odszkodowań, ograniczenia te nie dotyczą egzekucji mającej na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów⁵⁷;
- świadczenia z pomocy społecznej;
- wierzytelności przypadające dłużnikowi z budżetu państwa lub od Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu udzielania świadczeń opieki zdrowotnej przed ukończeniem udzielania tych świadczeń, w wysokości 75% każdorazowej wypłaty;
- sumy przyznane orzeczeniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jeżeli egzekwowana wierzytelność przysługuje Skarbowi Państwa;
- świadczenia integracyjne wypłacane uczestnikom zatrudnienia socjalnego w centrum integracji;
- wierzytelności przysługujące spółdzielni mieszkaniowej wobec członków spółdzielni i osób niebędących członkami spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu albo własność lokalu⁵⁸;
- należności wypłacone w związku ze śmiercią tytułem zapomogi lub jednorazowego zaopatrzenia pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia na pokrycie kosztów pogrzebu podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie tych kosztów⁵⁹.

Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy. Z wynagrodzenia za pracę – po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne, zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz wpłat dokonywanych do pracowniczego planu kapitałowego potrąceniu podlegają tylko następujące należności:

- sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych;
- sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne;
- zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi;
- kary pieniężne przewidziane w art. 108 § 2 k.p.

Potrączeń dokonuje się w ww. kolejności.

Potrącenia mogą być dokonywane w następujących granicach:

- w razie egzekucji świadczeń alimentacyjnych – do wysokości trzech piątych wynagrodzenia;
- w razie egzekucji innych należności lub potrącania zaliczek pieniężnych – do wysokości połowy wynagrodzenia.

⁵⁶ Porównaj art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869).

⁵⁷ Porównaj § 1 i 2 rozporządzenia Ministrów Finansów oraz Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1986 r. w sprawie określenia granic, w jakich świadczenia z ubezpieczeń osobowych i odszkodowania z ubezpieczeń majątkowych nie podlegają egzekucji sądowej (Dz. U. Nr 26, poz. 128).

⁵⁸ Art. 831 § 1 k.p.c.

⁵⁹ Art. 832 k.p.c.

Łączna suma potrąceń nie może przekroczyć trzech piątych wynagrodzenia, a bez potrąceń na zaspokojenie roszczeń alimentacyjnych – jego połowy. Nagroda z zakładowego funduszu nagród, dodatkowe wynagrodzenie roczne oraz należności, które przysługują pracownikom z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej, podlegają egzekucji na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych do pełnej wysokości. Z wynagrodzenia za pracę odlicza się, w pełnej wysokości, kwoty wypłacone w poprzednim terminie płatności za okres nieobecności w pracy, za który pracownikowi nie przysługuje wynagrodzenie. Potrąceń należności z wynagrodzenia pracownika w miesiącu, w którym są wypłacane składniki wynagrodzenia za okresy dłuższe niż 1 miesiąc, dokonuje się od łącznej kwoty wynagrodzenia, w której uwzględniono te składniki⁶⁰.

Wolna od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości:

- 1) minimalnego wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne, zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz wpłat dokonywanych do pracowniczego planu kapitałowego – przy potrącaniu sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne;
- 2) 75% minimalnego wynagrodzenia – przy potrącaniu zaliczek pieniężnych, których udzielono pracownikowi;
- 3) 90% minimalnego wynagrodzenia – przy potrącaniu kar pieniężnych przewidzianych w art. 108 k.p. Jeżeli pracownik jest zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy, powyższe kwoty ulegają zmniejszeniu proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy⁶¹.

Przepisy Kodeksu pracy mają zastosowanie odpowiednio do zasiłków dla bezrobotnych, dodatków aktywizacyjnych, stypendiów oraz dodatków szkoleniowych, uposażeń posłów i senatorów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzeń członków spółdzielni pracy. Przepisy k.p. stosuje się również odpowiednio do wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania, albo stanowiących jedyne źródło dochodu dłużnika będącego osobą fizyczną. Przepisy k.p. nie mają natomiast zastosowania w przypadku wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów. Egzekucji nie podlegają świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku, gdy egzekucja alimentów była bezskuteczna, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne, świadczenie wychowawcze, świadczenie za urodzenie się żywego dziecka. Nie podlegają egzekucji świadczenia, dodatki i inne kwoty, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 80 ust. 1 i 1a, art. 81, art. 83 ust. 1 i 4, art. 84 pkt 2 i 3 i art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oraz środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, o których mowa w art. 83 ust. 2 i art. 84 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w części przysługującej na umieszczone w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka dzieci i osoby, które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej⁶².

W razie skierowania egzekucji sądowej przeciwko rolnikowi, który prowadzi gospodarstwo, niezależnie od przedmiotów wyłączonych spod egzekucji przez przepisy k.p.c., zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo (Dz. U. poz. 1385), które nie podlegają egzekucji, wyłączone są:

- stado podstawowe zwierząt gospodarskich bydła mlecznego, bydła mięsnego, koni, kóz, owiec, świń, drobiu, zwierząt futerkowych i innych gatunków, stanowiących podstawę produkcji zwierzęcej w gospodarstwie rolnym dłużnika;

⁶⁰ Art. 87 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.), dalej k.p.

⁶¹ Art. 87¹ k.p.

⁶² Art. 833 k.p.c.

- zwierzęta gospodarskie, poza stadem podstawowym, w drugiej połowie okresu ciąży i w okresie odchowu potomstwa oraz: zrebęta do 6 miesięcy, cielęta do 4 miesięcy, jagnięta do 3 miesięcy, prosięta do 2 miesięcy oraz kozłeta do 5 miesięcy;
- stado użytkowe drobiu, co do którego zawarto umowę na dostawę ptaków z tego stada lub produktów pochodzących od tych ptaków;
- zwierzęta futerkowe, co do których hodowca zawarł umowę na dostawę skór tych zwierząt;
- zapasy paszy i ściółki dla ww. inwentarza żywego, do najbliższych zbiorów; rodziny pszczoły pszczoły miodnej wraz z zasiedlonymi przez te rodziny ulami;
- podstawowe maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze, w ilości niezbędnej do pracy w gospodarstwie, w tym ciągniki rolnicze z maszynami i sprzętem współpracującym, samobieżne maszyny rolnicze niezbędne do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów;
- silosy na zboża i pasze;
- zapasy paliwa i części zamienne, niezbędne do normalnej pracy ciągnika i maszyn rolniczych, na okres niezbędny do zakończenia cyklu produkcyjnego;
- materiał siewny, zboże i inne ziemiopłody niezbędne do siewów lub sadzenia w gospodarstwie rolnym dłużnika, w ilości niezbędnej w danym roku gospodarczym;
- zapasy opału na okres 6 miesięcy;
- nawozy, środki ochrony roślin oraz środki wspomagające uprawę roślin, w ilości niezbędnej na dany rok gospodarczy dla gospodarstwa rolnego dłużnika;
- podstawowy sprzęt techniczny, niezbędny do zakończenia cyklu danej technologii produkcji w przypadku gospodarstwa specjalistycznego;
- zaliczki na poczet dostaw produktów rolnych;
- budynki gospodarcze i grunty rolne, niezbędne do hodowli zwierząt w proporcji uzależnionej od wielkości stada podstawowego i niezbędnej nadwyżki inwentarza;
- budynki gospodarcze magazynowe, składowe, przechowalnie oraz szklarnie, tunele foliowe i inspektory do prowadzenia produkcji roślinnej w gospodarstwie rolnym wraz z wyposażeniem⁶³.

Świadczenia pieniężne z emerytur i rent podlegają egzekucji na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z rent i emerytur – po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych – potrącenia mogą być dokonywane, w następujących granicach na rzecz:

- świadczeń alimentacyjnych – do wysokości 60% świadczenia;
- innych egzekwowanych należności – do wysokości 25% świadczenia⁶⁴.

Wysokość kwot emerytur i rent wolnych od egzekucji określono w art. 141 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, z późn. zm.). Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 2187, z późn. zm.) znajdujące się na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunkach terminowych lokat oszczędnościowych środki pieniężne, niezależnie od liczby zawartych umów, są wolne od zajęcia do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę, w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym to zajęcie obowiązuje⁶⁵. Wyjątek stanowią wolne od zajęcia znajdujące się na rachunkach świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku, gdy egzekucja alimentów była bezskuteczna, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne,

⁶³ § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji (Dz. U. poz. 1385).

⁶⁴ Art. 139–140 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, z późn. zm.).

⁶⁵ Art. 54 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 2187).

pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych, zasiłki dla opiekunów, świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia integracyjne, świadczenie wychowawcze oraz jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się żywego dziecka, a także świadczenia, dodatki i inne kwoty otrzymane na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, z późn. zm.)⁶⁶. Zajęciu nie podlegają również środki znajdujące się na rachunku powierniczym w przypadku, gdy powierzenie środków pieniężnych nastąpiło w wykonaniu umowy, z datą pewną⁶⁷. Należy pamiętać, że egzekucja z majątku wspólnego jest niedopuszczalna w przypadku skazania sprawcy za przestępstwo, w którym pokrzywdzonym jest jego małżonek albo osoba, w stosunku do której jest on obciążony obowiązkiem alimentacyjnym⁶⁸.

• Ograniczenia w egzekucji administracyjnej

Na podstawie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji egzekucji nie podlegają:

- przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;
- zapasy żywności i opału, niezbędne dla zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny na okres 30 dni;
- jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia zobowiązanego i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
- narzędzia i inne przedmioty niezbędne do pracy zarobkowej wykonywanej osobiście przez zobowiązanego, z wyłączeniem środka transportu, oraz surowce niezbędne do tej pracy na okres 7 dni;
- przedmioty niezbędne do pełnienia służby przez zobowiązanego lub do wykonywania przez niego zawodu;
- pieniądze w kwocie 760 zł;
- wkłady oszczędnościowe złożone w bankach na zasadach i w wysokości określonej przepisami ustawy – Prawo bankowe;
- oszczędności członka kasy złożone w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych;
- dokumenty osobiste, po jednej obrączce zobowiązanego i jego współmałżonka, wykonane z metali szlachetnych, ordery i odznaczenia oraz przedmioty niezbędne zobowiązanemu i członkom jego rodziny do nauki lub wykonywania praktyk religijnych, a także przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane znacznie poniżej ich wartości, a które dla zobowiązanego mają znaczną wartość użytkową;
- kwoty otrzymane na pokrycie wydatków służbowych, w tym kosztów podróży i wyjazdów – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z innych tytułów niż roszczenia z tytułu alimentów, w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów;
- 50% kwot diet otrzymanych na pokrycie wydatków służbowych, w tym kosztów podróży i wyjazdów – jeżeli egzekucja ma na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów, w tym należności budżetu państwa z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów;
- kwoty otrzymane jako stypendia;

⁶⁶ Tamże, art. 54a.

⁶⁷ Tamże, art. 59 ust. 4.

⁶⁸ Art. 28 § 2 k.k.w.

- rzeczy niezbędne ze względu na ułomność fizyczną zobowiązanego lub członków jego rodziny;
- kwoty otrzymane z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń majątkowych;
- środki pochodzące z dotacji przyznanej z budżetu państwa na określone cele i znajdujące się na wyodrębnionym rachunku bankowym prowadzonym dla obsługi bankowej dotacji oraz środki pochodzące z programów finansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegające zwrotowi środki, w tym z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), wypłacone w formie zaliczki, chyba że wierzytelność egzekwowana powstała w związku z realizacją projektu, na który środki te były przeznaczone;
- rzeczy służące w kościołach i innych domach modlitwy do odprawiania nabożeństwa lub do wykonywania innych praktyk religijnych albo będące obiektami kultu religijnego, choćby były kosztownościami lub dziełami sztuki;
- sumy przyznane orzeczeniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jeżeli egzekwowana wierzytelność przysługuje Skarbowi Państwa⁶⁹.

Za przedmioty niezbędne dla zobowiązanego i członków jego rodziny nie uważa się w szczególności:

- 1) mebli stylowych i stylizowanych;
- 2) telewizorów do odbioru programu w kolorze, chyba że zobowiązany wykaże, że od roku produkcji telewizora upłynęło więcej niż 5 lat;
- 3) stereofonicznych radioodbiorników;
- 4) urządzeń służących do nagrywania lub odtwarzania obrazu lub dźwięku;
- 5) komputerów i urządzeń peryferyjnych, chyba że są one niezbędne zobowiązanemu do pracy zarobkowej wykonywanej przez niego osobiście;
- 6) futer ze skór szlachetnych;
- 7) dywanów wełnianych i ze skór naturalnych;
- 8) porcelany, szkła ozdobnego i kryształów;
- 9) sztućców z metali szlachetnych;
- 10) dzieł sztuki⁷⁰.

Jeżeli zobowiązanym jest rolnik, który prowadzi gospodarstwo rolne, egzekucji administracyjnej nie podlegają również:

- jeden koń wraz z uprzężą, jedna krowa, dwie kozy, jeden tryk i dwie owce, jedna maciora oraz dziesięć sztuk drobiu;
- jedna jałówka lub cieliczka w przypadku braku krowy;
- zwierzęta gospodarskie w drugiej połowie okresu ciąży i w okresie odchowu potomstwa oraz to potomstwo w okresie: źrebaki do 5 miesięcy, cielęta do 4 miesięcy, jagnięta do 3 miesięcy, prosięta do 2 miesięcy i koźlęta do 5 miesięcy;
- zakontraktowane zwierzęta rzeźne, jeżeli ich waga nie odpowiada warunkom handlowym albo termin dostawy nie upłynął lub nie upływa w miesiącu przeprowadzenia egzekucji;
- stado użytkowe kur niosek w okresie pierwszych 6 miesięcy nośności;
- stado podstawowe zwierząt futerkowych oraz zwierzęta futerkowe, co do których hodowca zawarł umowę kontraktacyjną na dostawę skór z tych zwierząt;
- zapasy paszy i ściółki dla ww. inwentarza, aż do najbliższych zbiorów;
- jeden pług, jeden zespół bron, jeden kultywator, jeden kierat, jedna siewczarnia, jeden wóz, jedno sianie robocze;
- zboże lub inne ziemiopłody niezbędne do najbliższych siewów lub najbliższego sadzenia w gospodarstwie rolnym zobowiązanego;

⁶⁹ Art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1314, z późn. zm.).

⁷⁰ Tamże, art. 8 ust. 2.

- jeden ciągnik na 25 ha powierzchni gruntów, nie mniej jednak niż jeden ciągnik na gospodarstwo rolne, wraz z urządzeniami towarzyszącymi niezbędnymi do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów;
- jeden silnik elektryczny;
- podstawowe maszyny i narzędzia rolnicze w ilości niezbędnej do pracy w gospodarstwie rolnym zobowiązanego;
- podstawowy sprzęt techniczny niezbędny do zakończenia cyklu danej technologii produkcji w gospodarstwie specjalistycznym zobowiązanego;
- zapasy paliwa i części zamienne niezbędne do normalnej pracy ciągnika i maszyn rolniczych na okres do zakończenia cyklu produkcyjnego;
- nawozy oraz środki ochrony roślin w ilości niezbędnej na dany rok gospodarczy dla gospodarstwa rolnego zobowiązanego;
- zapasy opału na okres 6 miesięcy;
- zaliczki kontraktacyjne.

Egzekucji nie podlega ponadto nadwyżka inwentarza żywego ponad ilości określone powyżej, jeżeli naczelnik urzędu skarbowego, po uzgodnieniu z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta), uzna ją za niezbędną do prowadzenia tego gospodarstwa rolnego, a dłużnik zobowiąże się do spłacenia egzekwowanej należności w terminie lub w ratach określonych przez wierzyciela. W przypadku niedotrzymania przez zobowiązanego warunków spłaty należności podjęte zostaną dalsze czynności egzekucyjne. W przypadku, gdy egzekucji nie podlega nadwyżka inwentarza, nie podlega jej także taka ilość paszy, jaka jest niezbędna do utrzymania inwentarza żywego objętego wyłączeniem. Wyłącza się spod egzekucji zajęte zwierzęta gospodarskie, wpisane do ksiąg zwierząt zarodowych albo uznane za rozplodniki odpowiednie do dalszej hodowli, jeżeli nie mogą być sprzedane osobie, która wykaże, że posiada gospodarstwo rolne, w którym istnieją warunki do dalszej hodowli. Wierzytelność pieniężna, przypadająca rolnikowi z tytułu umowy kontraktacji, może być zajęta egzekucyjnie do wysokości 25% należności za dostarczony towar bez uwzględnienia ewentualnych potrąconych pożyczek i zaliczek kontraktacyjnych. Powyższe stosuje się odpowiednio do świadczeń w naturze przypadających rolnikowi z tytułu umowy kontraktacyjnej⁷¹.

Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji administracyjnej w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy⁷².

⁷¹ Tamże, art. 8a.

⁷² Tamże, art. 9 § 1.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Guzik-Makaruk E., *Przepadek przedmiotów i korzyści pochodzących z przestępstwa*, wyd. Lex Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Lipowski A., Nowosad B., *Leksykon ekonomii i finansów*, wyd. Książnica 1994.
- Majewski J., *Kodeks karny. Komentarz*, w: (red.) Zoll, t. 1, wyd. Lex Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Stefański R., *Kodeks karny. Komentarz*, 2018, sip.legalis.
- Wróbel W., *Kodeks karny. Komentarz*, w: (red.) Zoll, t. 1, wyd. Lex Wolters Kluwer, Warszawa 2007.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1438, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223).
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2019 r., poz. 1040, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2018 r. poz.1446, z późn. zm.).
- Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r.– Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz.1600, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 2187, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1158).
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2019 r. poz. 5628, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1326).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869).
- Rozporządzenie Ministrów Finansów oraz Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1986 r. w sprawie określenia granic, w jakich świadczenia z ubezpieczeń osobowych i odszkodowania z ubezpieczeń majątkowych nie podlegają egzekucji sądowej (Dz. U. Nr 26, poz. 128).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 663).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (Dz. U. Nr 15, poz. 131).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2014 r. w sprawie opłat za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego (Dz. U. poz. 861).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2017 r. poz. 1206).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo (Dz. U. poz. 1385).

Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59).

Orzecznictwo

Uchwała pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1980 r., VII KZP 41/78, OSNKW 1980, nr 3, poz. 24.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2000 r., I KZP 12/2000.

Postanowienie SA w Katowicach z 1.4.2009 r., II AKz 194/09, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 11–12, poz. 27.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r., II KK 361/15.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 maja 2014 r., II AKa 145/14.

WYKAZ TYTUŁÓW WYDAWANYCH W SERII „MATERIAŁY DYDAKTYCZNE”

2009 r.

1. **M. Pilaciński**, *Materiały szkoleniowe dotyczące podstaw wiedzy z zakresu technologii oświetleniowej*
2. **ZTO CSP**, *Skrypt dla słuchaczy kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej w komórkach techniki operacyjnej z zakresu prowadzenia obserwacji pieszej (poufne)*
3. **M. Pokrzywa**, *Wybrane aspekty prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o uprowadzenie małoletniego określonych w art. 211 k.k.*
4. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji. Zestaw zadań dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
5. **A. Grygutis, P. Sobiech, A. Wilisowski**, *Prowadzenie działań pościgowych przez Policję (SP w Katowicach)*
6. **P. Sielecki, P. Sobiech, D. Pluta**, *Broń palna (SP w Katowicach)*
7. **S. Liszkiewicz**, *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania*

2010 r.

8. **P. Górnik, J. Kaleta**, *Postępowanie mandatowe za wykroczenia skarbowe (SP w Katowicach)*
9. **J. Sterczewski, K. Fojcik**, *Strzelba gładkolufowa SDASS Imperator kal. 12/76 – wyd. II (SP w Katowicach)*
10. **S. Korecki**, *Postępowanie w sprawach nieletnich – cz. II (SP w Katowicach)*
11. **R. Maj, J. Zajac**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego*
12. **M. Bondel**, *Ogumienie. Podstawowe zagadnienia*
13. **H. Purzyńska**, *Sprawdzanie osób, pojazdów, dokumentów, rzeczy w KSIP. Ćwiczenia dla słuchaczy*
14. **A. Lazur (red.)**, *Kazusy z prawa karnego materialnego. Suplement – rozwiązania kasusów*
15. **W. Radecki, M. Śrubka**, *Przyjęcie informacji o przestępstwie i przesłuchanie świadka*
16. **D. Boruszewski, R. Kobryś**, *Kontrola transportu drogowego. Pojazdy nienormatywne – szczegółowe regulacje prawne (stan prawny na 31.01.2010 r.)*
17. **J. Misiak**, *Wykonywanie poleceń uprawnionych organów oraz udzielanie pomocy i asysty*
18. **W. Łabuz**, *Przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy*
19. **R. Maj, J. Zajac (red.)**, *Poszukiwanie osób i rzeczy oraz ujawnienia sprawców przestępstw w ramach wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych*
20. **D. Baj, T. Fećki, T. Grochowski, W. Halicki**, *Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
21. **R. Kobryś, A. Sałkowska**, *Zatrzymanie pojazdu do kontroli. Zakres podstawowy*
22. **P. Górnik**, *Podstawy prawne funkcjonowania oraz zadania straży gminnych (SP w Katowicach)*
23. **W. Jasińska, V. Grudzień**, *Postępowanie nakazowe a wnioski oskarżyciela o skazanie bez przeprowadzania rozprawy (SP w Katowicach)*
24. **A. Lazur**, *Przepisy karne wybranych ustaw szczególnych*
25. **J. Wróbel, A. Chechelski**, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny (SP w Katowicach)*
26. **T. Stechnij, P. Wąsiel**, *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego (SP w Katowicach)*
27. **M. Szlauer**, *Zjawisko przemocy domowej wobec kobiet (SP w Katowicach)*
28. **A. Kłosek, J. Wróbel**, *Obowiązki policjanta pełniącego służbę w PDOZ (SP w Katowicach)*
29. **A. Kłosek, W. Kreihs**, *Udzielanie informacji środkom masowego przekazu (SP w Katowicach)*

30. **T. Sibiela**, *Sprawdzenie i weryfikacja numeru identyfikacyjnego pojazdu podczas kontroli drogowej* (SP w Katowicach)
31. **A. Cichy, T. Mreńca**, *Prawne aspekty bezpieczeństwa w sieci internetowej (wybrane zagadnienia)*. (SP w Katowicach)
32. **K. Bodzioch, D. Poważa**, *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych* (SP w Katowicach)
33. **T. Maczuga, M. Milewski, W. Brzozowski**, *Wybrane elementy taktyki zatrzymania osób w pomieszczeniach*
34. **E. Ciborowska, T. Fęcki, E. Jakimiuk, D. Korolczuk**, *Część ogólna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń oraz elementy wstępu do prawoznawstwa*
35. **A. Dubińska-Donder, R. Idzikowski, M. Lis-Walewska**, *Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia*

2011 r.

36. **R. Maj, J. Zając**, *Przestępstwa komputerowe*
37. **L. Dyduch**, *Policja a straż gminna (miejska) – realizacja uprawnień oraz stosowanie przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego i broni palnej bojowej*
38. **R. Kobryś, R. Kuchar**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów*
39. **M. Bogusz, I. Bogusz**, *Oględziny miejsca zdarzenia złożone pod względem organizacyjnym*
40. **A. Dyrda**, *Kontrola operacyjna. Wyciąg z aktów prawnych*
41. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji – zbiór materiałów szkoleniowych policji francuskiej*
42. **B. Kiliszek, W. Woźny**, *Rola i zadania dowódcy nieetatowej grupy rozpoznania minersko-pirotechnicznego na miejscu zdarzenia (poufne)*
43. **D. Szymanik**, *Badania techniczne pojazdów*
44. **L. Dyduch**, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*
45. **R. Doliński, A. Gierak, J. Orłowski**, *Fotoradary*
46. **L. Dyduch**, *Wybrane przepisy prawne regulujące pracę spottersa*
47. **R. Socha, B. Kaczmarczyk**, *Wyspecjalizowane instytucje realizujące zadania na rzecz bezpieczeństwa. Cz. I – Formacje uzbrojone właściwe w sprawach bezpieczeństwa publicznego*
48. **G. Perz**, *Zasady zachowania się policjantów*
49. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego. Wydanie zaktualizowane i uzupełnione*
50. **J. Misiak**, *Przestępstwo a wykroczenie. Analiza porównawcza*
51. **Ł. Długołęcki**, *Nowoczesne systemy nawigacyjne wykorzystywane w służbie patrolowej na wodach*
52. **J. Przasnyski, R. Rozenek**, *Bezpieczeństwo i zagrożenia podczas pokonywania zakrętów na drodze*
53. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Ustalanie sprawców przestępstw popełnianych za pośrednictwem Internetu*
54. **M. Wziątek, A. Przybylik**, *Tresura psów służbowych. Ćwiczenia obrończe*
55. **W. Różycki**, *Podstawowe zabiegi resuscytacji wobec tonących*
56. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Cyberprzemoc*
57. **M. Król**, *Konwoje i doprowadzenia osób*
58. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obездwadniające stosowane przez polską Policję. Część I*
59. **G. Wiorowski, K. Lubryczyński**, *Tresura psów służbowych. Tropienie śladów ludzkich*
60. **L. Dyduch**, *Taktyka interwencji wobec wybranych kategorii osób*

2012 r.

61. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Postużenie ogólne*
62. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Praktyczne wykorzystanie Systemu Poszukiwawczego Policji*
63. **Ł. Szwejkowski**, *Przestępstwa z nienawiści. Wybrane zagadnienia*
64. **Z. Mikulski**, *Motocyklowa asysta honorowa*

65. **A. Cholewski**, *Sposoby sprawdzania obiektów pod względem bezpieczeństwa minersko-pirotechnicznego*
66. **G. Leśniak, J. Kuźmiński, A. Wiśniewski**, *Kształtowanie ogólnej sprawności fizycznej w kontekście działań interwencyjnych funkcjonariuszy Policji*
67. **I. Kordas**, *Praktyczne aspekty pracy operacyjnej Policji. Tabele pomocnicze i założenia do ćwiczeń*
68. **A. Przekaziński, R. Szczech**, *Czas pracy kierowców*
69. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Kazusy dotyczące zagadnień informatycznych*
70. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji na szkoleniu zawodowym podstawowym*
71. **D. Golicki, H. Kowalik**, *Budowa i działanie broni palnej krótkiej. Pytania i odpowiedzi*
72. **M. Prokopczyk, R. Ośka, M. Hańczuk**, *Tresura psów służbowych. Wyszukiwanie zapachów materiałów wybuchowych*
73. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Bezpieczeństwo podczas hamowania awaryjnego*
74. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Pozycja kierującego za kierownicą*
75. **D. Baj, D. Bober**, *Kary i środki karne na gruncie Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń*
76. **D. Cyma-Końska**, *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*
77. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obezwładniające stosowane przez polską Policję. Część II*
78. **D. Chodźniński**, *Pranie pieniędzy jako jedna z form działania zorganizowanych grup przestępczych*
79. **A. Rybicka-Nowek**, *Wybrane zagadnienia z zakresu praw człowieka. Poradnik dla nauczyciela policyjnego*
80. **J. Konieczny, B. Hajdacki**, *Pistolety maszynowe wykorzystywane w Policji*
81. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Psy do wyszukiwania zapachów narkotyków*
82. **S. Ronowicz, I. Bogusz, D. Śledziwski, W. Weremko**, *Podstawowe wiadomości z fotografii kryminalistycznej*

2013 r.

83. **M. Pilaciński, R. Szczech, D. Szymanik**, *Układy kierownicze pojazdów*
84. **I. Bogusz, M. Bogusz**, *Technika kryminalistyczna – ślady biologiczne*
85. **D. Bober, D. Baj**, *Odpowiedzialność dyscyplinarna policjanta*
86. **R. Kobryś**, *Potrącenie pieszego – wybrane zagadnienia z zakresu rekonstrukcji wypadku drogowego*
87. **Ł. Szwejkowski**, *Korupcja – wybrane zagadnienia*
88. **G. Jankowski**, *Etyka zawodowa policjanta w aspekcie wybranych przymiotów osobowych*
89. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, D. Kulikowski**, *Kierowanie ruchem drogowym*
90. **K. Mikosza**, *Rola i zadania Policji w zwalczaniu terroryzmu*
91. **R. Socha, M. Karpeta**, *Dziecko jako ofiara przemocy*
92. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu*
93. **R. Maj**, *Poszukiwanie osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości*
94. **M. Śrubka**, *Karnoprosesowe aspekty zabezpieczenia mienia*
95. **M. Lis-Walewska, A. Mańko-Czajka**, *Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia*
96. **B. Krzemień**, *Resuscytacja krążeniowo-oddechowa (Basic Life Support – BLS)*
97. **A. Pawłowski, J. Pośpiech**, *Podstawy interwencji policyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zasad podejmowania czynności wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz nosicieli wirusa HIV*
98. **K. Zalewski**, *Zdarzenia zakłócające prawidłowy przebieg służby w PDOZ*
99. **G. Perz**, *Wybrane zagadnienia historii Policji*
100. **D. Szymanik**, *Oświetlenie nowoczesnych samochodów a bezpieczeństwo jazdy w warunkach nocnych*
101. **G. Winnicki**, *Zacięcia broni palnej krótkiej*

- 102. K. Zaranek**, *Oględziny pojazdu jednośladowego na przykładzie motocykla Honda CBX 750*
- 103. D. Śledziwski**, *Dowód osobisty – zabezpieczenia stwierdzające autentyczność dokumentu*
- 104. I. Bogusz**, *Dokumentacja fotograficzna z oględzin miejsca zdarzenia z uwzględnieniem makrofotografii i fotografii w świetle UV*
- 105. W. Nienałtowski, R. Nienałtowski**, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń palną*
- 106. S. Hołoweńko, Z. Jagielski, R. Szczech**, *Technika kierowania samochodem*
- 107. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko mieniu – w świetle aktualnego orzecznictwa*
- 108. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji szkolenia podstawowego zawodowego (stan prawny na 3.12.2013 r.)*
- 109. M. Śrubka**, *Przesłuchanie świadka w procesie karnym*

2014 r.

- 110. M. Walczuk, M. Bogusz, I. Bogusz**, *Ślady biologiczne – analiza mechanizmu powstawania plam krwi i możliwości jej wykorzystania w procesie wykryczym*
- 111. M. Łojek, J. Setniewska**, *Wybrane akty wykonawcze z zakresu kontroli ruchu drogowego*
- 112. P. Kreczmański, P. Pińczuk**, *Tresura psów służbowych. Szkolenie psów tropiących*
- 113. M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Postępowanie sprawdzające i postępowanie w niezbędnym zakresie (art. 307 i 308 kpk)*
- 114. D. Boruszewski, M. Jackowski, S. Hołoweńko**, *Wymagane dokumenty podczas wykonywania przewozu drogowego*
- 115. A. Rybicka, K. Winnicka**, *Legitymowanie osób transeksualnych*
- 116. L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki**, *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*
- 117. A. Idzikowski**, *Szkolenie strzeleckie. Bezpieczeństwo – charakterystyka zagadnienia*
- 118. A. Mańko-Czajka**, *Postępowanie przyspieszone w sprawach o wykroczenia*
- 119. D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu (wydanie II)*
- 120. K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Krajowy System Informatyczny Policji w teorii i praktyce. Ćwiczenia*
- 121. S. Klimaszewski**, *Wybrane elementy postępowania w sprawach nieletnich – część I*
- 122. M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Świadek wykroczenia*
- 123. S. Ronowicz**, *Fotografia kryminalistyczna. Przewodnik do prac praktycznych*
- 124. W. Biedrzycki, K. Świerczewski**, *Charakterystyka funkcjonowania dzielnicowego w Policji*
- 125. R. Nienałtowski**, *Wybrane przestępstwa i wykroczenia dotyczące broni palnej i amunicji*
- 126. W. Weremko**, *Dokumentacja uzupełniająca z oględzin miejsca zdarzenia. Szkice i plany*
- 127. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – w świetle aktualnego orzecznictwa*

2015 r.

- 128. M. Śrubka, D. Korolczuk, A. Przybylik**, *Policjant jako oskarżyciel publiczny w sprawach o wykroczenia*
- 129. P. Chelber, P. Winnicki**, *Podstawy łączności w Policji*
- 130. K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Przygotowanie policjanta do wykorzystania przez Policję do robku prawnego Schengen*
- 131. M. Śmiałek**, *Subkultury młodzieżowe w Polsce – wybrane zagadnienia*
- 132. J. Misiak, J. Golał**, *Karne i administracyjne aspekty wprowadzenia do obrotu paliwa niespełniającego norm jakościowych. Wpływ wadliwego jakościowo paliwa na środowisko naturalne*
- 133. R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Zastrzeżenie dokumentów tożsamości – System Dokumenty Zastrzeżone*

- 134. M. Komosiński, A. Pawłowski, C. Suszyński**, *Zasady przyjmowania, przekazywania i zwalniania osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*
- 135. R. Rozenek**, *Wideorejestratory PolCam i Videorapid 2. Obsługa urządzeń*
- 136. L. Dyduch**, *Bezpieczeństwo w czasie realizacji czynności i działań policyjnych*
- 137. I. Bogusz, M. Bogusz**, *Ślady kryminalistyczne – dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
- 138. A. Czekaj, R. Grabski**, *Obserwacja jako metoda pracy operacyjnej (poufne)*
- 139. R. Grabski, A. Czekaj**, *Błędy występujące w obserwacji (poufne)*
- 140. G. Sadowski, Z. Herbuś**, *Sposoby radzenia sobie ze stresem podczas prowadzenia obserwacji (poufne)*
- 141. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego w świetle aktualnego orzecznictwa*
- 142. R. Rozenek, J. Przasnyski, M. Gemza**, *Kwalifikacja zdarzeń drogowych oraz polecenia i sygnały wydawane przez policjanta na miejscu zdarzenia drogowego*
- 143. M. Śrubka**, *Formy popełnienia przestępstwa*
- 144. R. Idzikowski**, *Analiza wykroczenia z art. 86 i 87 kw*
- 145. J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości i wiarygodności dokumentów – z przykładami aktualnego orzecznictwa*
- 146. M. Jackowski**, *Procedury postępowania policjanta przy wypadku z udziałem pojazdu przewożącego żywe zwierzęta*
- 147. D. Cyma-Końska, R. Wójcik**, *Kontrola osobista a przeszukanie*
- 148. L. Dyduch**, *Znaczenie odprawy do służby prewencyjnej*
- 149. A. Twardo**, *Przyjmowanie i pobyt osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień*

2016 r.

- 150. R. Kobryś, R. Kuchar, J. Kozłowski**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów, wydanie II poprawione*
- 151. Ł. Wilczak, W. Kucyk**, *Ogniowy sposób inicjowania wybuchu*
- 152. A. Krajewska, D. Baj, R. Wróblewski**, *Immunitet dyplomatyczny – historia, zakres, obowiązywanie na gruncie prawa karnego i prawa wykroczeń*
- 153a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I*
- 153b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II*
- 154. A. Twardo**, *Policyjne izby dziecka – zarys problematyki*
- 155. K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące zatrzymania osób przez Policję*

2017 r.

- 156. K. Bakalarczyk-Burakowska**, *Ochrona praw autorskich materiałów publikowanych w Internecie*
- 157a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I. Wydanie II uzupełnione*
- 157b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II. Wydanie II uzupełnione*
- 158. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wstępu do prawoznawstwa oraz prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
- 159. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych ustaw szczególnych*
- 160. L. Dyduch**, *Korzystanie przez policjantów z pomocy określonych prawnie podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych*
- 161. R. Idzikowski**, *Instytucja świadka w procesie karnym*

- 162.** E. Jakimiuk, *Wybrane akty prawne z zakresu prawa karnego procesowego*
- 163.** E. Jakimiuk, *Wybrane akty prawne z zakresu wykonywania poleceń uprawnionych organów oraz udzielania pomocy i asysty*
- 164.** E. Jakimiuk, *Wybrane akty prawne z zakresu procesowego prawa wykroczeń*

- 165.** W. Weremko, *Dowód osobisty „wzór 2015” – zabezpieczenia* (opublikowane tylko w wersji elektronicznej)
- 166.** M. Lis-Walewska, J. Golać, *Wybrane wykroczenia i przestępstwa popełniane na wodach i terenach przywodnych*
- 167.** T. Midro, *Bezpieczeństwo imprez masowych*

2018 r.

- 168.** M. Śmiałek, *Mediacja w sprawach nieletnich (wybrane zagadnienia)*
- 169.** M. Wawryn, *Doprowadzenie osoby do wytrzeźwienia – uprawnienia i obowiązki policjanta*
- 170.** J. Misiak, K. Smolarek, *Wybrane aspekty instytucji świadka incognito*
- 171.** K. Rejmer, *Uprowadzenie dla okupu – rys ogólny i aspekty prawne*
- 172.** D. Golicki, *Budowa i działanie broni palnej długiej. Pytania i odpowiedzi*
- 173.** Z. Mikulski, *Rodzaje i sposoby oznaczeń umożliwiających identyfikację pojazdu*
- 174.** E. Jakimiuk, *Część szczególna materialnego prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*

- 175.** L. Dyduch, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych – cz. I. Bezpieczeństwo*
- 176.** R. Nienałtowski, *Organizacja i zasady funkcjonowania Przyjaznego Pokoju Przesłuchań Dzieci*
- 177.** E. Jakimiuk, *Elementy wstępu do prawnoznawstwa oraz część prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*
- 178.** D. Chęsy, L. Dyduch, *Żebractwo jako zjawisko patologii społecznej*
- 179.** M. Wysocka, *Ustawowe znamiona wybranych wykroczeń przeciwko mieniu – tablice poglądowe z komentarzem*

2019 r.

- 180.** K. Świerczewski, *Wybrane zagadnienia dotyczące doprowadzeń osób przez Policję – przepisy prawne*
- 181.** J. Kuźmiński, *Współdziałanie patrolu dwuosobowego podczas zatrzymania niebezpiecznej osoby poruszającej się pojazdem. Wybrane przepisy prawne*
- 182.** K. Puławska, M. Komosiński, *Zasadność legitymowania osób*
- 183.** M. Lis-Walewska, *Pouczenie oraz mandat karny jako środki prawne reakcji na wykroczenia*

- 184.** C. Suszyński, *Taktyka realizacji pościgów policyjnych*
- 185.** L. Dyduch, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych*
- 186.** J. Golać, D. Baj, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu. Znamiona oraz aktualne orzecznictwo*
- 187.** J. Misiak, K. Smolarek, *Osoba najbliższa w procesie karnym. Wybrane aspekty*